

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.
Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A reformáció hatása a tudományok fejlődésére.

Írta és elmondta **Görömbei Péter** esperes.

(Folytatás és vége.)

Nagytszeteletű és Nagyságos Egyházmegyei
Közgyűlés!

Mélyen tisztelt közönség!

Talán itt lesz még helyén egy-két szóval meg-
említeni a *reformáció érdemeit hazánkban, Magyar-
országban.*

Eltelkintve attól, hogy az Isteneszmét a legmaga-
sabb piedesztálra emelte, kihez nem szertartásokkal,
ceremóniakkal, hanem csak tiszta szívvel és tiszta lé-
lekkel lehet közelíteni és hozzá felemelkedni, a protes-
táns, a református egyház fegyvertelen és fegyveres
küzdemei, a vallásszabadságért vívott harcok — Boes-
kay, Bethlen s a Rákóczyak harcai — a magyar nemzet
alkotmányáért és szabadságáért vívott nemzeti szabad-
ságharcok is voltak.

Továbbá a protestánsok az iskolaügyet, a nevelés-
oktatásügyet is felkarolták mindjárt a reformáció korá-
ban, az elemi oktatástól kezdve az oktatás legfelsőbb
fokáig, Luthernek azon útatisítása szerint: „*minden templom
mellé iskola is építtessék!*”...

Különösen a magyar református egyház a magyar
nyelv leghívebb s odaadóbb dajkaja volt. Művelte azt
templomaiban, iskoláiban, egyházi, társadalmi életében
s az irodalomban úgy, hogy ebben a tekintetben is ma-
gyar nemzeti missziót teljesített...

* * *

Nagyt. Egyházmegyei Közgyűlés! Mélyen tisztelt
Hallgatóság!

Méltóztassék megengedni, hogy befejezésül pár szót
még szólhassak.

Az emberiségnek a haladás, a fejlődés, a tökélete-
sedés előbbviteléhez két igen lényeges eszköze, két
szárnya van; t. i. a *vallás*, mellyel együtt jár az erkölcs,
tehát az *erkölcsi erő* és a *tudomány*. A *vallás* tudomány

nélkül babonáskodássá fajul; a *tudomány* vallás nélkül,
erkölcsi erő és érzés nélkül szertelenkedésre vetemedik;
sötét átokká válik. Hogy a vallás tudomány nélkül mire
képes, azt igazolja a sötét középkor, a máglyák, a vér-
padok, a Galilei, a Husz János, a gályarabok példája,
a Bertalan-éj története. Hogy a tudomány, vallás és
erkölcsi érzés, erkölcsi erő nélkül mire vetemedhetik,
azt igazolják a mai napok eseményei, a vérrel írott
világtörténelem gyászos lapjai s napjaink szomorú ese-
ményei. A protestanizmus ezt a két fontos tényezőt:
a valláserkölcsei érzést és a tudományt együtt ápolta és
együtt fejlesztette és terjesztette templomaiban s iskolái-
ban, a templomi s iskolai katedrákon mindig. Hogy
aztán mégis olyan az eredmény, amelyet napjaink tör-
ténete felmutat, annak oka lehet az is, hogy a protes-
tantizmus kisebbségben és így alárendelt helyzetben van;
de oka lehet másrészt az is, hogy a protestantizmus
is ezt a két erőt, ezt a két tényezőt, ezt a két szárnyat
nem egyenletesen, nem összhangzatosan ápolta és fej-
lesztette... Jövőben azonban ezekre kellene, együttesen
mind a kettőre: *a valláserkölcsei érzés ápolására és a
tudomány fejlesztésére nagy gondot fordítania*; mivel
csak így lehet az ember a teremtés koronája, Isten kép-
mása, így lehet — valódi ember!... És így érhető el
a zavartalan béke, nyugalom és boldogság e földön!...

* * *

Nagytszeteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Miután rámutattunk vázlatosan, hogy a Krisztus
előtti időkben is, a Krisztus után következő századok-
ban is, milyen nagy jelentősége volt, sőt van ma is a
vallásnak, az erkölcsiségnek, az egyháznak; s miután azt
is láttuk, hogy a reformáció, a vallás újítás, a protestan-
tizmus a lelkiismereti szabadság kivívása, a szabad-
vizsgálódás, a tudományok fejlődésének előmozdítása
által milyen nagy áldásává lett a világnak, az emberiség-
nek: ezen beismerés mellett, — habár a protestantiz-
mus még ma kisebbségben van is — *ragaszkodjunk
állhatatosan és törhetetlenül református vallásunkhoz, egy-
házunkhoz s adjunk hálát érte Istennek, hogy az evan-
gélium szerint reformált vallásnak hívei s a református*

keresztyén anyaszentegyháznak tagjai lehetünk! És ne csak azért maradjunk meg e szent vallás, a református egyház kötelekében, mert ebben születünk és ebben neveltünk haló poraikban is áldott emlékezetű jó szüleink, nevelőink s tanítóink által; és mert a mi elődeink, hithőseink, mátyrjaink, vértanúink, a református egyházért s vallásért vagyont, vért és életet áldoztak; — hanem azért is, mert a mai előhaladt kor igényei szerint, a mai felvilágosodott kor fogalmai szerint, helyesen s igazán *ennek az egyháznak a kebelében imádkozhatjuk Istent lélekben és igazságban*: továbbá azért is, mert ez a református vallás az emberiség haladását, fejlődését, tökéletesedését, jobb jövőjét s boldogságát is munkálja! Álljon, éljen, viragozzék református keresztyén vallásunk s anyaszentegyházunk időtlen-időig!

Egy *imaszerű óhaj*tással zárom igénytelen elnöki megnyitó beszédemet nt. em. közgyűlés!... Vajha! szűnne meg már az emberek — közelebb — a keresztyének között az a keserű gyűlölség, visszavonás, ellenségeskedés, üldözés, viszálykodás és szeretetlenség, melyet az ókorban, s középkorban; sőt az újkorban is, éreztünk és tapasztaltunk; sőt részben még ma is tapasztaltunk! Vajha! az emberek egy égi atyának gyermekei lévén, lennének már e földön is egymásnak testvérei s a béke és a szeretet kötelei kötnének össze bennünket a földön is, az égben is, az örökkévalóságban is; hogy az egész emberiség a *vallás és tiszta erkölcs* s a *tudomány* által mehetne előre, szent célja felé... *hogyan?*...?!. . . az Isten felé, az Istennel való egyesülés felé!... az Isten országa felé!... az örökkévalóság... az örök boldogság... az üdvösség forrása felé... az Úr Jézus Krisztus által... Amen.

Tárca

Imádság

egyházi beszéd előtt, a debreczeni református egyházmegye reformációi négyzázéves jubiláris közgyűlése alkalmából, Berettyóújfaluban tartott isteni tiszteleten.

Szentháromság, egy örök, igaz Isten! Atya, Fiú, Szentlélek! Midőn színed előtt leborulunk s lélekben és igazságban imádni ónajtunk, engedd, hogy vallást tegyünk Felségedről, elrebegvén ősi hitvallásunkat:

Hiszek egy Istenben; mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében.

És Jézus Krisztusban. Ő egyszülött Fiában; mi Urunkban. Ki fogantaték Szentlélektől; születék szűz Máriától; szenvedé Pontius Pilátusnak alatta; megfeszíteték, meghala; és eltemetteték; szálla alá poklokra; harmadnapon halottaiból feltámad: felméne mennyekbe; ül a mindenható Atya Istennek jobbján; onnan leszen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat.

Hiszek Szentlélekben.

Hiszek egy közöséges keresztyén anyaszentegy-

Egyház

A beregi egyházmegye közgyűlése.

Szeptember 19-én tartott Beregszászban *Bertók Béla* esperes és *Szabó Albert* legidősebb világi tanácsbíró elnökle alatt, mivel *Várady Gyula* gondnokunk a súlyos betegsége miatt most se jelenhetett meg a gyűlésünkön. Szívünkkel, lelkünkkel azonban vele voltunk, — és kívántuk neki megnyerését Istentől annak, ami e földi életet a legbecesebbé teszi.

Az esperes időszak jelentéséből a következőkről értesülünk. *Pataky Imre* volt beregardói nyug. lelkész elköltözött tőlünk az igazi nyugalomba, — emlékét jkvleg fogjuk megörökíteni. A már egyhangú meghívás útján elválasztott *Pói József* kisharanglábi-, *Sass Mihály* hettyéni-, *Konez János* maesolai és *Csatáry Dezső* rákosi lelkészeknek esperes a beköltözésre az engedélyt megadta, — őket e. m. közgyűlés állásaikban megerősítette. Mint s.-lelkészek vannak alkalmazva *Kis János*, *Molnár Ferenc*, *Szarka G. László* Beregszászban, *Simon Károly* Gáton, *Toldy György* Munkácsban, *Hézsér Lajos* Gelénceben, *Mándy Menyhért* Tarpán, *Csatáry Zoltán T.* Adonyban és *Boldizsár Bertalan* Jándon. *Rendes* okl. tanítókül megerősítettek *Horváth Gábor* és *Ürögh Erzsébet* Jándon, *Hezsér Ida* Beregrákoson.

Örvendetes tudomásul szolgált, — jóváhagyva az elnökségnek ez ügyben tett intézkedéseit, hogy a mező-kaszonyi református egyház az állam által évekkal ez előtt bérbevett, lelkészi javadalmat képező 8 kat. hold „Szöllő telepet“, melyből 4 hold teljesen be van ültetve, — 2000 kor. kártérítéssel visszaváltotta. Sürgős lévén

házat; szenteknek egyességét; büneinknek bocsánatát; testünknek feltámadását és az örök életet. Amen.

Felséges Isten, dicső Szentháromság! Vallást tévén Rólad mély alázattal, s szent tisztelettel szólunk Hozzád ez ünnepi napon, melyet kegyelmedből megérhetünk.

Az éj homályát elűző napod csak akkor hinthetett ragyogóbb fényt a vándorútját járó földünkre, midőn kezdetben a *Legyen* szavadra szétlövélle gyönyörű sugarait. S dicsőbben, oh csak akkor tündökölt, midőn a bethlehemijászolban szendergő Szent Fiadra nézett le, örvendvén a nagy eseménynek hogy: *a szerelmes Fiú megszületék.*

Csak akkor volt ragyogóbb, tündöklőbb, ahhoz képest, midőn áttöretéd sugarival a hosszú századok fölött borongó ködöt és homályt, négyszázad évvel ennek előtte.

De akkor nem természeti napok ereje volt csupán, mely tündökölt: Fiad világossága tört utat az emberi lelkek homályin át s növelte fényét égi napodnak, vídamságot fakasztva mindenütt, hol a rabságból szabadult lelkek örültek a napfényes életnek.

Szebb lett az ősz hulló levelével, halálra sáppadó

a dolog, az elnökség a lelkésznek — a presbitérium jótállása mellett 3200 kor. kölcsönt engedélyezett, — ami a jelek szerint nem 8 év múlva, de már ez évben vissza lesz fizetve.

Demjén István tábori lelkész még a múlt évben 680 koronát küldött az esperesi hivatalhoz, azzal, hogy az esperes ezen összeget, amit ő a harctéren gyűjtött, belátása szerint egy — a harctéren elesett — református tanító árvájának adja oda. Az e. m. kérésére azonban ez összegből alapítvány lett oly formán, hogy az e. m. az összeget kiegészítette 1000 koronára, ennek a kamata (5%) lesz kiosztva minden évben egy harctéren elesett tanító árvájának, annak nem léteben mindig e. m. kötelékében állott, itt elhalt református tanító árvájának vagy özvegyének.

Kövér Miklós kir. ügyész, megválasztott világi aljegyzőnk az esküt letévén, a tanügyi előadó adta elő mindenre kiterjedő jelentését, ismételten meggyőzve bennünket arról, hogy erre az állásra mennyire szükség volt. Őszintén feltárta az iskolákban észlelt hiányokat. De reámutatott a dicséretes dolgokra, — elismerést érdemlő tanítók működésére is. Csak természetes, hogy nincsen minden úgy, amint kellene, — a tanítóihiány miatt nem is lehet, amelynek a nagyságára jellemző adat az, hogy a tarpai és beregszászi körbe nem lehetett körlátogatót választani.

Az özvegy lelkésznek *érváradékának felemelése* és a stóla ügy olyan széles mederben folyt vitát idézett elő, hogy ennek következtében megtörtént velünk az az évek óta nem tapasztalt eset, hogy a tárgysorozatnak 30 pontja délutánra maradt, — akkor is kellő érdeklődéssel. Szó sincs róla, hogy egy kis szellemi torna

reánk fér mindnyájunkra, — az olyan gyűléssel, ahol az előadók egyszerűen ledarálnak *minden* tárgyat, nem lehet építő hatása. De bizonyos dolog az is, hogy amennyiben úgy az egyik, mint másik ügy első sorban és legnagyobb részt a lelkészeket érdekli, — annak a vitának nem *itt*, hanem a lelkészi körökben, — e. m. lelkészegyesületünkben lett volna helye, amely azonban ezidőszert, fájdalom, nálunk csak névleg van meg. Ami a dolog érdemét, illetve az első tárgyat illeti, *Nagy Ernő világi* t. bíró gyönyörű beszédben indokolta meg azon elfogadott javaslatát, hogy azok az özvegy lelkésznek már csak férjöknek társadalmi állásánál fogva sem elégedhetnek meg *alamizsnával*, hanem *követelni* kell számukra, gyermekeik részére azt az összeget, ami az állami alkalmazottak részére a *VII. fiz. osztályban biztosítva van*. A konvent pedig felkérte, hogy mathematice mutassa ki azon összeget, amennyire a fenti alapon szükség van, — akkor, ha az állam nem folyósítaná az egész összeget, beszélhetünk arról, hogy a lelkészek a maguk zsebéből mennyivel járuljanak hozzá. A *stólát* illetőleg pedig úgy elvileg, mint gyakorlatilag azon az állásponton van közgyűlésünk, hogy az *megfelelő kárpótlás mellett*, — eltörleendő; — ha nem volna megvalósítható, a mostan minden egyházban fizetett stóla a *kétszeresére emeltessék* azzal, hogy ahol még a búcsúztató szokásban van, azért külön 20 kor. fizetendő. Reméljük, hogy evvel ezt a rossz szokást sikerülni fog végleg kiküszöbölni.

Tarpa díjlevelet kíván változtatni, többek között úgy, hogy a természetben fizetendő búza és gabona mmázsáját 20 koronával akarja megváltani. A szükséges iratok hiányozván, a kérvény érdemleges elbírálás nél-

színeivel; mert mögötte új, szebb jövődőség aranykalásszal ékes mezőit sejtette s látta a hívők szeme.

S mi innen visszanézve most Atyánk! a négy-század előtt történetekre, mielőtt megnyílt a lelkek börtöne s szabaddá lett az Íge, az Eszme, hogy ismét éljen az *a szabadság, melyre minket Krisztus megszabadított*, — visszanézve Wittenberg, Einsiedeln, Genf s Debreczen szentbuzgalma prédikátorainak népeket átformáló tetteire, — ha vészfelhők boronganak is még hazánk, nemzetünk s a népek fölött —: a nagy lelkek tündöklő fényétől érezzük átövezve magunkat s ünnepelelünk halleluját zengve.

Hallelujah!... Dicsőség Tenéked örök Isten, menyeyei jó Atyánk! hogy az életre vezérő fényben pogánnyá lett földi világunkra ismét lehintél az égi fényből, hogy megvilágosítna minden embert és *nevelne Tenéked nagy népet, jó cselekedetre igyekezőt!*

Hallelujah!... Dicsőség Tenéked Úr Jézus Krisztus Isten Szent Fia, hogy ismét megbizonyítád magad, hogy *a világ világossága vagy s út, élet és igazság, idvességre!*

Hallelujah!... Dicsőség Te néked, Istennek lelke,

áldott Szentlélek, hogy kiárasztván erőd erejét, erőssé tettél erőtlenekeket ismét a nagy, felséges munkára, az égi jókért való küzdelemre, az örök jók közkinccsé tételére!

Mit adjunk most Atyánk! Tenéked, mi, hithősöknek gyarló utódai, mit adjunk, hogy méltó legyen Hozzád s illő mihozzánk *örökösödéshez s a Krisztusnak örökös tagjaihoz?*...

Mit adjunk néked Urunk, Jézusunk! hogy szerelmet, melylyel átölelsz anyaszentegyházunknak kebelén, hacsak kistrészen is viszonzozzuk?...

Mit adjunk néked áldott Szentlélek, hogy őseink bátorságáért, síralmak közt vigasztalásidért nyújtsunk valamit a sajátunkból?...

Bár mutathatnánk nagy áldozatunkra, miket önként, tiszta hálából tettünk vala oltárodra Atyánk! Bár szegényeid hálakönnyei beszélnek, hogy szeretünk igazán, Urunk, Jézusunk, édes Megváltónk!... Bár lelkünknek világoló fénye hirdetné, hogy *nem vált sötétségre a már bennünk levő világosság*, mit Szentlélek Úr Jézus, Te gyujtál föl!...

De érezzük, hogy hithőseinkhez képest mi csak

kül visszaadatott; de már most tudomására adtuk a presbitériumnak, hogy chárta esonkításhoz, — különösen ma, amikor minden téren fizetés *emelést* követelnek, adnak, — a felsőbb egyházi hatóságok soha hozzá nem járulnak. Ez Tarpához annál kevésbé illik, mert megsemmisítene azt az *elsőséget*, amellyel a múltban mindig birt.

Mint ahogy mindenütt, megyénkben is a föld ára hatalmasan emelkedett. Az az eredmény azonban, amit a *munkácsi* református egyház nyilvános árverésen elért, hogy *szétszórt* állapotban levő *más község határában* fekvő 4 kis hold földjét eladta 28.640 koronáért, — szédületes, szinte mesébe való. Csak természetes, hogy az adásvételi szerződéseket e. m. a legnagyobb örömmel erősítette meg, járult hozzá az egyház azon kérelméhez is, hogy ezen összeget is terhes adósságának a kifizetésére fordítsa.

Pár lelkésztársunk még most is gyönyörűségét találja abban, hogy a hozzá megküldött nyugtákat hettekig ott tartja az asztalán, aminek aztán az a következménye, hogy az e. m. pénzükező az egyh. ker. pénztárba nem tudja beküldeni idején a nyugtákat, — és nem tudunk hozzájutni égetően szükséges fizetésünkhöz. A gyűlés felhatalmazta most már direkte az e. m. pénzükezőt, hogy az ilyeneknek a költségére táviratilag küldjön ki egy másik lelkészt, akinek kötelessége lesz a nyugtát aláíratva beküldeni, — nem csak, hanem — amit idáig szégyenérzetből nem tettek, — átiszámlájukat az esperes úrhoz beküldeni, aki azt *kellő helyesbítéssel* vagy az illető megbízottnak vagy a gyámpénztárnak az illető hanyag lelkész terhére a közpénztárból kiutalja.

A bíróság gyűlést nem tartott. **Sütő Áron,**
e. m. főjegyző.

törpék vagyunk, Atyánk! s áldozni úgy, mint ők, mi nem tudunk. Érezzük, hogy igaz szerelmedért nagyon sokkal tartozunk Jézusunk s szegényeid nyomora ellenünk kiált egyre nagy pironáságunkra. És érezzük Szentlélek Úr Isten! hogy fénylőbben is tündökölhettünk, hordozván a tiszta tudománynak világot messze hintő faklyáját.

S óh most, midőn felvesszük kezünkbe a hálaadás poharát, Atyánk! hogy szent országod örökösivé választottál szerelmes Fiadban s kihozva a sötét századokból, igaz világosság terjesztőivé méltóztattál Szentlélek által, — óh most, midőn örömkönnyek között magasztalunk, hogy máglyás verpadokat, gályát s börtönöket szenvedett őseink örökében mi-már békésebben birtokolunk — szent fogadalmat teszünk nagy Isten! hogy *kegyelmedre méltóbbak* lenni, hitáldozatainkkal törekszünk.

Szent fogadalmat teszünk Jézusunk, hogy jót tenni a kicsinyeiddel nem szününk meg a mi szegénységünkből, hogy az üdvösségszerző szeretetben annál gazdagabbakká lehessünk.

Szent fogadalmat teszünk áldott Szentlélek Úr

A felsőszabolcsi református egyházmegye folyó hó 3-án tartotta Kisvárdában őszi közgyűlését, amellyel kapcsolatosan a reformáció 400-ados évfordulóját is megülte ünnepi istentisztelet és díszközgyűlés keretében. Megelőző nap vallásos estély is tartatott, amelynek fényesen sikerült számai közül is kiemelkedett Rohoska József sárospataki theol. ak. tanár mély tudású felolvasása s a helybeli vegyeskar megragadóan szép éneklése. — A díszközgyűlés elfogadta a lelkészegyesület javaslatát 10.000 K-ás alap létesítésére, egy — Kisvárdán felállítandó „Szeretetház“ és „Kálvinista-Otthon“ javára s a maga részéről a kért 1000 K hozzájárulást kész örömmel megszavazta. Ezen alap céljaira Szalánczy Bertalan földbirtokos 1000 K-át, Sarka Béla lelkész 500 K-t ajánlott fel. A vallásos estély 1000 K jövedelme szintén ide csatoltatott. A rendes közgyűlés nagyrésztben az egyházak belügyeivel foglalkozott. Elfogadta a lelkészegyesület azon javaslatát, hogy a lelkészi özvegyek évi 1200 K-val, az árvák 200, ill. 300 K-val segélyeztessenek, — s ezzel szemben a lelkészek évi járuléka 3⁵/₀-ról 7⁰/₀-ra, az egyházaké 2⁰/₀-ról 5⁰/₀-ra emeltessék. Új tanácsbíróvá felesküdt Kovács Lajos kisvárdai lelkész.

Irodalmi szemle

D. Hadorn Vilmos, „Férfiak és hősök“. A schweizi reformáció és annak áldásai. Fordította és megjegyzésekkel ellátta *Jánosi Zoltán*. Kiadja Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdája és könyvkiadóhivatala. Debreczen, 1917. 130 lap. Ára 3 K. Az érdekes D. Hadorn szerző

Isten! hogy az igazsághoz, mellyel lelki szabadságra vezérlél, hívebbek és hívebbek leszünk mindig, míg a szívünk utolsót nem dobban.

Evégből Atyánk! a Te szent ígédet tégyed egyre hathatósabbá bennünk, hogy világoljunk messze térségeken s azt mondhassák róink más földi népek: *Ti vagytok a világ világossága, nem rejtethetik el a hegyen épített város.*

Zendítsd fel azért most is szent ígédet, mit négyszáz évvel ennek előtte innét bátoran és hatalmasan elkezdének hirdetni választott egyszerű hív szolgálid és általa nagy erősségeket lerombolának dicsőségedre!

Zendítsd föl most is szolgálid ajakin, hogy *meghallják a napon a süketek a könyvnek beszédeit és a homályból és a sötétből a vakoknak szemei lássanak.* (Ézsaiás 29¹⁸.) Hallják a süketek, a vakok lássák hogy mi a Krisztus Urunk népe vagyunk, a Te lelkedtől vezéreltetünk, a tudomány zászlaját lobogtatjuk, a szellemi művelődés világító faklyáját hordozzuk, s a Te örök dicsőségedért élünk s küzdünk a végső nagy, szent diadalomig a Te áldott segedelmeddel. Ámen.

F. Varga Lajos.

különben is jeles és korszerű munkája szép sikert aratott nálunk, főképen azon az okon, hogy oly kiváló és hozzáértő műfordító mutatja be, mint Jánosi Zoltán debreczeni lelkipásztorunk. Igen tanulságosan, jellemzően és eszméltetően jeleníti meg előttünk a helvéci reformáció indító okait, kezdetét, fejleményeit és áldásait, amint az, a tizenkét szakaszra osztott munka tételcímeiből is következtethető. E tételcímek a következők: I. A reformáció előestéjén, II. 1517 október 31-ike, III. Zwingli Ulrik, IV. A zürichi egyház reformációja, V. A schweizi szövetség többi területeinek vallásos ébredése, VI. Rombolók és rajongók, VII. Fordulat Bernben és Baselben, VIII. A döntő mérkőzés, IX. A reformáció a nyugati Schweizban, X. Kálvin János, XI. A schweizi reformáció jelleme és jelentősége, XII. A reformáció áldásai. Bizonyára már e szakaszjelzések olvasásakor felbuzdul minden szabadelvű és független gondolkodású emberben a lelkesedő érzés és érdeklődéssel kívánja tudakolni, hogy mit szól mindezekről a hivatott szerző. Értékesek és érdekesek a fordítónak az alapszöveg keretébe beillesztett találó megjegyzései, úgyszintén sikerülteknek mondhatók a reformáció kiválóbb vezérférfiainak és hőseinek korhű rajzok után bemutatott képei. A fordítás oly magyaros és lendületes, hogy olvasás közben egészen elfelejtjük, hogy fordított munkáról van szó. Őszintén üdvözljük a szerzőt és a fordítót e mű megjelenése alkalmából és ajánljuk azt az érdeklődő körök figyelmébe.

Egyházi beszédek és imádságok c. a. hirdetett munkám szétküldését, amint ígértem, e hó 15-én megkezdem. A beszédek és imádságok mind közeli vonatkozásban vannak a mai idővel, helyzetünkkel; a háború és a reformáció négyszázéves ünneplése egyformán tekintetbe jönnek bennük. Tehát egész adventig jól használhatók; sőt az V. és VI. számnak adventben is. A beszédek címei: 1. Az Úrnak élni, az Úrnak halni. 2. A jó lelkiismeret. 3. A telhetetlenség vásárt üz a vallásban. 4. Jobb a szomorúság a nevetésnél. 5. A rothadandóság rabsága. 6. Az Isten fiainak szabadsága. 7. Nagy és első. I. 8. Nagy és első. II. 9. Boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért. 10. Az Isten világosság. Végül van hét alkalmi imádság. Tekintettel arra, hogy a munka nagyobb terjedelmű lesz, mint gondoltam és a kiállítás költsége amúgy is igen magas, kénytelen vagyok az elárusítást magam végezni, hogy a könyvtárak százalékot megtakarítsam. A munka tehát csak nálam rendelhető meg. Pápa, 1917 október 10. *Kis József* esperes-lelkész.

Alkalmi költemények a reformáció 400 éves jubileumára. *Baja Mihály* ismert költőnk 11 költeményből álló alkalmi füzetet írt és bocsátott közre most „*Ünnepi hangok*” címmel. A hangzatos és lelkesítő költemények a reformációt és annak hőseit magasztalják s mint ilyenek nagyon alkalmasak szavalati daraboknak azokra az ünnepélyekre, melyeket a reformáció

400 éves jubileumára országszerte rendeznek. Eféle költeményekben szegények vagyunk, így a Baja versei valóban hézagot pótolnak. Ezért is, de értékes voltuknál fogva is melegen ajánljuk a magyar protestáns közönségnek, de főként az ifjúságnak. A füzet darabjai közül kiemeljük a következőket: Ünnepnapon (1917 október 31-én). A gyermek Luther. Luther és a Biblia. Luther Wartburgban. Ki volt Kálvin János? A reformáció ünnepe stb. A 48 lapból álló füzet *Hegedüs és Sándor* debreczeni könyvkiadók kiadása, akik ezzel is járultak a reformáció emlékünnepeinek az emeléséhez. Ára a szépen nyomtatott füzetnek 1 korona.

Elmélkedések a keresztyéni élet főkérdéseiről.

E címen jelentek meg dr. Kecskeméthy Istvánnak a Pro Transilvania f. é. júniusi női kurzusán tartott szabad előadásai, gyorsírói feljegyzések alapján. A hat íves füzetben nyolc elmélkedés van és egy megnyitó beszéd. — Ára 3 korona; megrendelhető a szerzőnél, Kolozsvárt.

Emlékirat a reformáció négyszázados évfordulójára. A református egyetemes konvent megbízásából írta *dr. Erdős József* debreczeni egyetemi tanár. A református egyetemes konvent hivatalos kiadványa. Budapest 1917. Nagy 8° 14 lap. A református egyetemes konvent 141—1917. számú határozatának 6. pontja értelmében ez az emlékirat hazánk valamennyi református presbitériumában felolvasandó és jegyzőkönyvre veendő.

A Debreczeni Lelkészi Tár folyó évi 9. száma a reformáció jubileumára készült és minden tekintetben méltó a nagy évfordulóhoz. A Theológiai Értesítő dr. Szelényi Ödöntől hozza, „A filozófia történetének jelentősége, áttekintése és irodalma” c. dolgozat betegező részét és dr. Pruzsinszky Pál tollából „Az egyetemes egyháztörténelem a reformáció után következő századokban” c. alatt az egyháztörténelem irodalmát. A gyakorlati részben Andrassy Kálmán, Geduly Henrik, Musnai László, Raffay Sándor, dr. Tüdös István és Zajdó László jól ismert prédikátorok írtak egy-egy szép alkalmi beszédet, amelyek klasszicitásukkal a jubilaris füzet középső részét ünnepi ruhába öltöztették. Ugyan-ebben a részben van közölve Csekme Ferenc alkalmi imádsága is. A füzet harmadik része dr. Erdős József „A biblia és a hitvallás” c. tanulmányát adja, melyet szerző január 26-án olvasott fel a Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör estélyén s amely most igen aktuálisan egészíti ki ennek a jubilaris füzetnek kiválóan gazdag tartalmát.

A soproni evangélikus egyházközség története. Gamant Teofil soproni lelkész kézirati hagyatékának felhasználásával írta Payr Sándor theol. akad. tanár. I. kötet. A reformációtól az 1681. évi soproni országgyűlésig. 524 lap 76 képpel. Ára 12 K. Kapható Piri és Székely cégnél Sopron, Ferenc József-tér 5.

Halottaink

Bertalan Gábor.

1860—1917.

„Boldog ember az, aki kísértetet szenved; mert minekutánna megpróbáltatik, elveszi az életnek koronáját, melyet ígért az Úr az ötlet szeretőknak“ (Jak. 1. 12.) . . . ki hitte volna, hogy az apostolnak ez a földöntúli boldogsággal biztató szózata olyan felségesen megdöbbenő módon valósuljon meg már ez életben a hívő lelkek előtt.

Sötét koporsók mellett könnyes szemek; gyászruhák alatt gyászba szakadt szívek; veszteségek alatt töredező lelkek — a nagy világreceség kezdete óta döbbenetes módon mutatják fel a megpróbáltatásoknak annyi sok nem várt rettenetes szárnyalását, amelyek alatt a lerokadásból felemelkedni tudó léleknek hite, csakugyan már az életben magára veszi „ama“ koronát.

Ez a korona volt Bertalan Gábornak, a tiszacsegei lelkésznek is osztályrésze, elmúlása előtt, már e földön.

Az igazán szerető szülői szívek boldogságává nézte egyetlen leánya boldogságát, midőn az hirtelen szertefoszlott, a hősi halállal hazájáért élettel áldozott ifjú férj idegen földön kimúlásával.

Reszketett az anyai szív a fájdalomtól; összeomlott boldogságának romjai alatt süllyedezett a hitvesi kebel . . . és világító toronyként a fájdalom tengerén; felszólító erős kézként a romok alól — volt ő, a hitves, az apa.

Hitével bepecsételte fájdalma templomának ajtaját . . . beszegezte lelki bánatának koporsó fedelét és emelte, szárnyalta, ragadta a megnyugovás Isten szerinti magaslataira, a régi babiloni vizek soha nem remélt óceáná dagadt hullámain süllyedező kebelbeli hajókat.

Nagy volt a szenvedés viselésben; erős a vigasztaló bátorításban és mikor azt hitte, hogy a keblek édes szenderegés lelki párnáján pihegve éledeznek: hirtelen reácsapott az a nagy kérlelhetetlen. — és ő nincs többé, meghalt . . .

Születése, élete, halála a hajdúság szabad földjén és a Tisza zúgó hajjai mellett vezetett keresztül.

Hajdúböszörményben ringott bölcsője, hol, — előtte a jobb létre költözött örvendező szülei, — az 1860-ik év február 2-ikán adtak hálát Istennek Gábor fiuk születéséért.

A földműves szülők nemes lelkők sugallataként már a bölcső mellett szent fogadalmat tettek, hogy az újszülöttet az Úrnak adják, ha az ő tetszése megtartandja. És amit ember tervezett, azt a nagy Isten bevégezte.

Hajdúböszörmény és Debreczen látta iskoláinak falai között a bontakozó, majd szabadon repülni megtanult léleknek biztos szárnyalását.

1883. és 1884. években ott állott már lelkének

nagy tulajdonságairól számot adni a lelkész képességi vizsgák vezetői előtt.

Azután Szikszón, Hajdúböszörményben, Tiszacsegén, Tiszanagyfaluban, Nádudvaron, Püspökladányban 8 és fél éven keresztül izmosodott, mint segédlelkész azokban az erényekben, melyek Tiszacsegén 1891 december elsejével kezdődött és ugyanott 1917 július 30-ikán végződött negyedszázadi rendes lelkészkedésének emlékét hívei között és ismerői lelkében maradandóvá tették; amely erényeket a koporsója felett elhangzott magas szárnyalású esperesi ima híven tükrözött vissza.

58 évig élt és ez idő alatt naggyá lett, a szó legnemesebb értelmében övéi, egyháza és egyházmegyéje előtt.

Nádudvari főnökének leánya, Osváth Irén volt mindenkori érezője, immár bús hirdetője annak a hitvesi szeretetnek, mely gazdagon sugárzott ki egész lényegéből.

E szeretet árnyékában növekedett az egyetlen leány, Ella, harctéren halt Mile Imre tiszacsegei tanítónak özvegye és egyetlen fia, a harctérről édes apja koporsójához hazaérkezett Lajos, érettségizett katona.

Nagy volt Bertalan Gábor családja körében a szeretetben, mely legszebb kisugárzását vejének elvesztésekor szivárványozta bele a bús szívek elsötétült templomába.

A hajdúság izmos földjét lehelte vissza erős tehetősége és a gátat nem ismerő Tisza erejét, erős akarata.

Igaz, szent, nemes, becsületes, nagy eszmékért lobogott szíve mindenkor és azoknak diadalra juttatását az utolsó jottáig védte minden téren.

És amikor kitűzött celjainak kivívásában a rideg való, mint visszariasztó akadály, kedvét akarta szegni a további küzdelemre: barátjainak körében felgyült vidám lelkülete és az övéi boldogítására szentelt oltáron kigyúlt szeretetete új paizzsal övezte körül mindenkor.

Hogy ki volt Bertalan Gábor; hogy szíve, lelke az életnek mai, sokfelől összevegyült zavaros hullámai közül is magasan kiemelkedett: ékesen bizonyítja az a körülmény, miszerint övétől távol, — az életet munkáló, de annak elmúlását megakadályozni nem tudott ember¹ tudomány termeiből, — az Úr szent akaratából elszálló lelkének utolsó gondolatát, haldokló ajkának e szavai sugározták vissza; „Fel, fel a Sion hegyére!“

Hisszük, valljuk, oda is jutottál!

Gyászoló, múlásod miatt könnyező tied; — negyedszázadi lelkészi alkotásaidon merengő tiszacsegei gyülekezeted és mindenkori lelkes, hűséges, odaadó tanácsbírói és számvevői munkásságodért emlékedben is áldó egyházmegyed, az alsószabolcs-hajdúvidéki, — szent bizonyosságot tesz róla, hogy feljutottál a Sion hegyére.

Aludj! Álmodj! Isten veled!

Nyírmártonfalva

Ajtay Jenő,
református lelkész.

Csák Máté a nagyváradi-olaszi református egyház lelkipásztora, egyházmegyei tanácsbíró és a nagyváradi egyház hosszú éveken át lelkész-elnöke, folyó hó 14-én, életének 61., lelkipásztori működésének 32-ik évében, hosszú és kínos betegség után az Úrban csendesen elhunyt és 17-én, a gyülekezet és városi közönség őszinte mély részvéte mellett eltemettetett. Ároni népes család tehetséges, derült kedélyű, szép reményekre jogosító sarja volt, aki hivatása terén, tiszte betöltésében hűségesen buzgókodott eladdiglan, amikor a megpróbáltatások árjai lassan-lassan körülözlötték. De azért sohasem csüggedett el; sőt ama nemes harcot megharcolta, a hitet megtartotta és miután immár pályáját bevégezte s lelke az Úr örömébe bement, részvétellel sohajtuk utána: Áldott legyen emlékezete.

Tassi Miklós debreczeni református tanító, életének 46., áldásos működésének 27. évében, folyó hó 14-én Budapesten — ahol gyógyulást keresett — jobblétre szenderült és 18-án Debreczenben gyászos családja, bús rokonai, tisztelő kartársai, hálás növendékei, úgyszintén az egyház és város közönségének méltán fájdalmas részvéte kíséretében eltemettetett. Szép képzettségű, kiváló eredménnyel munkálkodó, ernyedetlen szorgalmú, hivatásos paedagógus volt, akinek érdemeit a debreczeni egyház több ízben kitüntetőleg méltányolta. Köri és központi igazgatósággal, népiskolai előadói tisztséggel és tanító presbiterséggel tisztelte meg a presbitérium és ő minden téren, minden körben, mindig példás módon teljesítette a reabizottakat szíve utolsó dobbanásáig. Haláláról a presbitérium szintén adott ki gyászjelentést. Özvegye és négy gyermeke gyászolja a hű gondoskodású jó férjet és édes apát. Az idvezült nemes lélek emlékezete felett örködjük a kegyelet.

Különfélék

Zsinat.

Mire lapunk jelen száma kerületünk határára megérkezik, akkorára már megnyílik a negyedik országos zsinatunk. A zsinat tagjai kivétel nélkül egyetemes egyházunk régl munkásai, éppen ezért gyökeres reménységünk van arra, hogy sok tapasztalat leszűrt eredménye fogja alkotni az éltető erejét annak a törvénykönyvnek, amelyet a jelen zsinat létrehoz. Ebben a reménységben tisztelettel és bizodalommal üdvözljük egyetemes egyházunk illusztris képviselőjét és szívből kívánjuk, hogy a Mindenható kegyelméből legyen e zsinat működése olyan áldásos, mint amilyen áldásteljes volt az az időszak, amelynek négyszázados fordulóját hálatelt szívvel emlegetjük ma. □

Dóczi Imre 40 éves jubileumi alapítványára újabban a következő adományok folytak be: *Patonay Dezső*, nagykőrösi református lelkész 5 K., *Lux Lajos* számvivő altiszt a 70. honvéd tart. ágyús ezredben 40 K. Az alapítványi tőke mai értéke: 7800 K hadikölcsön-

kötvényben és 12154 K takarékpénztári betétben; összesen 792154 korona. Debreczen, 1917 október 12. Karai Sándor, református főgimn. igazgató.

Megható jubileum. D. Szóts Farkas m. kir. udvari tanácsos, budapesti theol. tanárt meleg és mély hatást kiváltó jubilálásban részesítette a budapesti theol. internátus abból az alkaiomból, hogy betöltötte tanárságának negyvenedik esztendejét. Az énekkar éneke után a hittanhallgató internátusi tagok részéről Csekey Sándor szénior, a világi hallgatók részéről Kiss József bölcsészethallgató üdvözölte a jubilanst, aki mély meghatottsággal válaszolt az üdvözlőkre. E jubileum maradandó jeléül 1000 K alapítványt tettek az ünnepelt nevére, amelyet az ő hű felesége még 500 koronával gyarapított. A lelkésznevelés és egyházi irodalom terén elévülhetetlen nevet érdemlő tudós professzor előtt jubileuma alkalmából mi is meghajtjuk hódolatunk lobogóját s további munkásságára az Úr bőséges áldását kívánjuk. Ad multos annos!

Kitüntetés. Peleskey Sándor viski lelkipásztort a Vöröskereszt legfőbb vezetője elismerő oklevéllel és I. osztályú díszjelvényvel tüntette ki. A derék, buzgó és fáradhatatlan lelkész ez alkalomból szeretettel köszöntjük.

Sass Béla 25 éves jub. alapra adakoztak: Konrád Zoltán (Debreczen) 3 K., Korocz László IV. hh. (Tiszaberczel) 10 K., Széll István kántor (Debreczen) 6 K. Az alap ma 95806 fillér.

A szatmári egyházmegye jubiláris közgyűlésén dr. Haresár Géza világi főjegyző buzgókodása folytán az egyházmegye világi tisztviselői 6500 K-s alapítványt tettek a szatmári református nőnevelő intézet javára. Ugyanekkor jelentették be az áldozatkészségéről általános ismert György Endréné úrnő 10.000 K-s hasonló célú ösztöndíj alapítványát. Ilyen áldozatokban gyönyörködik az Úr.

A pápai főiskolán a dr. Horváth József nyugalombavonulásával megüresedett theol. bölcsészeti tanszéket dr. Antal Gézával, az ő tanszékét pedig dr. Vass Vinczéval töltötte be az egyházkerületi közgyűlés. Az egyháztörténeti tanszékre új pályázat kiírását rendelték el.

Kitüntetett lelkészné. Bottyán Pál belényesi lelkész neje a katonai egészségügy körül a háborúban szerzett különös érdemei elismerésül a Vöröskereszt ezüst díszérmét a hadiékítménnyel Ő Felsége nevében Ferencz Szalvátor főhercegtől díjmentesen nyerte.

A „**Vasárnapi Ujság**“ október 14-iki száma nagy érdekességű képeket közöl a német császár romániai látogatásáról, Hindenburg hetvenedik születésnapjáról, a hadihajókon folyó életről stb. Garamszeghy Sándor, orosz fogságból hazatért színművésznőnk a szibériai burját népről ír érdekes dolgokat. fogságában szerzett tapasztalatok alapján, több érdekes képpel Baransky László, hadi festőművészeink egyik legkitünőbbike két kiválóan érdekes haretéri rajtot közöl. Szépirodalmi olvasmányok és egyéb közlemények: a lengyel államtanács három tagjának arcképe s a rendes heti rovatok teszik az érdekes szám tartalmát. A „Vasárnapi Ujság“

előfizetési ára negyedévre **hat korona** a „Világkrónika”-val együtt **hét korona**. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám).

Mesteregylet. A budapesti római katolikus legényegylet mintájára mozgalom indult meg Budapesten arra, hogy mesteregyleteket szervezzenek. Amikor a szocializmus a maga eszközeivel dolgozik s a katolicizmus szintén működik, avagy tétlenül maradhatnánk-e mi?

Az Országos Evangéliomi Protestáns Szövetség 1917. november 1-én délelőtt 10 órakor tartja alakuló gyűlését Budapesten, az Ujvárosháza dísztermében. Ez is egyik méltó alkotás lesz a reformáció nagy jubileumi évéhez, ha sikerül a szeretet alapján eggyé tömöríteni hazánk evangéliomi hitű fiait.

Levelezés az Amerikában élő magyarokkal. A Hadifoglyokat Gyámolító és Tudósító Hivatal értesíti a közönséget, hogy a genfi Vörös Kereszt-Egylet nemzetközi bizottsága hajlandónak nyilatkozott az Amerikában élő magyaroknak szóló levélpósta közvetítésére. Figyelmezteti azonban a Hivatal az érdekelteket, hogy igen röviden, csak a legszükségesebb személyi híreket írják meg, és hogy leveleikhez portómentesítés végett egy nemzetközi válasz-szelvényt (coupon-répons) mellékeljenek. Ha a levél hadifoglyoknak, vagy polgári fogolytáborba internáltaknak szól, akkor a válasz-szelvény nem szükséges. Ajánlatos, hogy idő- és felesleges munkakímélés céljából az Amerikába szóló leveleket kettős borítékban helyezték el. A belső boríték tartalmazza a címzett nevét, a külső pedig a következő címmel látva adandó póstára: Comité International de la Croix Rouge Agence internationale de Prisonniers de Guerre, Genève.

Az első nőlelkész Németországban. A badeni egyház konzisztóriumja Oberbach kisasszonyt, aki a lelkészi vizsgát jeles eredménnyel tette le Heidelbergben, kórházi lelkésznek nevezte ki.

A mezőtúri református egyház közönsége folyó évi október hó 16. napján délutáni 3 órakor a belvárosi nagytemplomban fényes sikerű és nagy hatású reformációi emlékünnepet rendezett a következő műsorral: 1. Két ehoral: Zenekar. Vécsei Arthur zenetanár vezetésével előadta a főgimnázium kibővített zenekara. 2. Fohász: Mondta Csomasz Dezső. 3. Karének: Előadta N. Szücs Ferenc vezetésével a főgimnázium énekkara. 4. Kéler Béla: Templomszentelési nyitány: Előadta a főgimnázium ifjúsági zenekara. 5. Emlékbeszéd: Tartotta Kónya Gábor. 6. Szóló-ének Jánosi Antal. 7. I. S. Bach: Air gordonka-szóló zenekari kísérettel. Előadta Szarka László VIII. osztályú tanuló. 8. Reformációi verseiből felolvasott: Baja Mihály turkevei református lelkész. 9. Karének: Előadta a főgimnáziumi énekkar. 10. „Szegedi atya.” Történeti elbeszélés. Írta és felolvasta: Marjay Károly. 11. a) Träumerei Schumanntól. b) Ima a „Büvös vadász” című operából C. M. Webertől: Előadta a főgimnázium ifjúsági zenekar Vécsei Arthur vezetésével. 12. Bariton-szóló: Jánosi Antal. 13. Hymnus, zenekar, közének. A befolyt tiszta jövedelmet orgona-alapra fordították.

Tartalom: Görömbei P.: A reformáció hatása a tudományok fejlődésére. — Tárca: F. Varga L., Imádság. — Egyház: Sütő Á., A beregi egyházmegye közgyűlése. — A felsőszabolcsi egyházmegye közgyűlése. — Irodalmi szemle. — Halottaink: Ajtai J., Bertalan Gábor. — Különfélék. — Hivatalos Értesítő 41—43. sz.

Pályázat.

A rápolti (u. p. Szatmárököritő) református egyház hadbavonult kántortanítója megérkezéséig helyettesít keres. Fizetés: államsegéllyel havi 80 korona, lakás és a miniszteri határozattól függő háborús segély. Ezenkívül az első két hónapban ingyen koszt. Október 31-ig a lelkészi hivatalhoz intézve pályázhatnak tanítónők, képezdészek is. Állás azonnal elfoglalandó.

Jubileumi könyvujdonságok.

Határmegyén. Egyházi beszédek és imák a reformáció négyszázados évfordulójára. Írta: *Paulik János* nyíregyházi ev. lelkész. Ára 60 fillér. Portóra 6 fillér küldendő.

Öt prédikáció a reformáció négyszázadik emlékére. Elmondott *Kecskeméthy István, dr. Kenessey Béla, dr. Ravasz László, dr. Révész Imre* és *Nagy Károly* által. Ára bérmentve 2 korona 20 fillér.

Erős várunk nekünk az Isten. Emlékfüzet a reformáció 400 éves évfordulójára. Az iskolákban tartandó emlékünnepek teljes programjával. Írták: *Szeghalmi Gyula* és *Tóth József*. Ára 64 fillér. Portóra 6 fillér küldendő.

Das Buch der Reformation. Herausgegeben von Karl Kaulfuss-Diesch. 139 képpel. Ára kötve 10 korona 40 fillér.

Der deutsche Luther von D. Hermann Petrich. Ára 2 K 90 fill. Portóra 15 fillér küldendő.

Die deutsche Reformation von D. Hermann Petrich. Ára 2 K 90 fill. Portóra 15 fillér küldendő.

Unser Luther von Hans Preuss. Eine Jubileumsgabe der Allgemeinen Evangelisch Lutherischen Konferenz. Ára 1 K 30 fill. Portóra 12 fillér küldendő.

Der Deutsche Reformator D. Martin Luther von Prof. Dr. J. Schmieder. Ára füzve 3 K 64 fill., kötve 4 K 80 fill. Portóra 18 fillér küldendő.

Luther in Worten aus seinen Werken von Martin Rade. Füzve 6 K 40 fill., kötve 8 kor.

Reformations—Jubelbüchlein für's deutsche evangelische Haus von Dr. Hermann Mosapp. Ára 40 fill. Portóra 6 fillér küldendő.

Drei Reformationsfeiern für Kirche, Schule und Familienabende von R. Eltze. Ára 80 fill. Portóra 6 fillér küldendő. Azonkívül ajánljuk a következő ujdonságokat:

Mach End o Herr, mach Ende! 24 Kriegsbetstunden. Herausgegeben von Lic. th. Dr. phil. *Julius Boehmer*. Ára 2 K 40 fill. Portóra 12 fill. küldendő.

Die Schriften des Neuen Testaments neu übersetzt und für die Gegenwart erklärt. Herausgegeben von Proff. D. D. W. Bousset und W. Heitmüller. 3-ik javított, és bővített kiadás. Míg a készlet tart, 8 félkötetben füzve 28 K 80 fill., 4 vászonkötésű kötetben 38 K 40 fill. kedvezményes áron szállítja:

SCHOLTZ TESTVÉREK könyvkereskedése Budapest, IX., Ferenc-körút 19/21.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6263—1917. szám.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi kebelbeli Nagytiszteletű Esperesi Hivatalhoz.

Tudomásul vétel s az érdekeltekkel leendő szíves közlés kérésével közlöm 1918. évi lelkészképesítő vizsgálatok házidolgozatainak teteleit:

I. Első lelkészképesítő vizsgálatra:

1. Jakab apostol levelének theologiai elemzése.

2. A sakramentumok üdvtörténeti jelentősége és az unio mystica.

3. A reformáció etikája.

E tételek közül a vizsgázó egyet kidolgozván, dolgozatát legkésőbb 1918 június hó 1-re a lelkészképzőintézeti igazgatóhoz beküldeni tartozik. A dolgozat tisztán, összefüszve, forrás megnevezéssel küldendő be.

II. Második lelkészképesítő vizsgálatra:

1. Értekezés a katekhetika köréből: A kátétanítás történetével kapcsolatban e tanalak méltatása s a wittenbergi (Luther-féle), a genevai (Kálvin-féle) és a heidelbergi káté bírálata.

2. Gyakorlati bibliamagyarázati tétel: I. Kor. 9. 24—27.

3. Egyházi beszédtextus: Máté 11. 2—5.

4. Kátémagyarázat a III. úrnappja felett.

E tételek közül az 1. sz. alatti külön s a 2—4. szám alattiak szintén külön füzetben tisztán leírva, összefüszve legkésőbb 1918 június hó 1-ig az egyházkerületi főjegyzőhöz küldendők.

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1917 október hó 3.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

6217—1917. szám.

Valamennyi tanintézet Tekintetes Igazgatóságának

A gyermekvédelem ügyét, amely nálunk nemcsak a szeretet ügye, hanem elsőrendűen nemzeti ügy is, híven szolgálja a Zsófia országos gyermekszanatórium és fokozatosabban fogja szolgálni a háború szerencsétlen beteg árvái részére Balatonszabadin most megnyitott 225 ágyas új gyermekszanatóriumában, melyben a nemzet hőseinek beteg árváit fogja első sorban gyógykezeltetni. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 14.336. eln. sz. leiratával engedélyt adott, hogy ezen új gyermekvédelmi hajlék tetemes fenntartási költségeinek biztosí-

tása érdekében a tanulóifjúságot is igénybe vehesse. A gyűjtés módja az egyesület által közvetlenül fog közölni.

Felkérem, hogy a nemes akció érdekét felkarolva, a gyűjtés sikerének biztosításán buzgólkodni szíveskedjék.

Tisztelettel vagyok

Debreczen, 1917. évi október hó 4.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

5174—1917. szám.

A tiszántúli református egyházkerület Nagytiszteletű Esperesi Karának valamennyi tanintézet Tekintetes Igazgatóságának.

A cs. és kir. hadügyminiszternek a katonai szolgálatot teljesítők családi illetményeinek rendezése tárgyában kiadott körrendeletét másolatban közzé teszem.

Atyafiságos szeretettel és tisztelettel vagyok

Debreczen, 1917. évi október hó 2.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Körrendelet 1917 április 30. 9502—11. Abt.

Ő csász. és kir. apostoli Felsége 1917. évi április 11-én legmagasabb elhatározásával a családi illetményekre vonatkozólag a következő rendelkezéseket méltóztatott jóváhagyni:

I. Tartományi, megyei és községi alkalmazottak a bosznia-hercegovinai tartományi alkalmazottak kivételével.

1. Azoknak a javadalmasoknak és javadalmas jelölteknek családjai, akik a katonai kötelezettség teljesítése alatt a mozgósítás folytán a tartományi, megyei vagy községi forrásokból megkapják illetményeiket, semmiféle igényvel sem bírnak katonai családi illetményre, ha a polgári illetményeik magasabbak vagy olyan magasak, mint a családi illetmények. Az nem bír jelentőséggel, hogy vajjon a polgári illetmény, mint ilyen vagy pedig valami más bármi néven nevezendő cím alatt keletkezett és hogy a kifizetés melyik személy kezeihez eszközöltetik.

2. Azonban az esetben, amelyekben az 1. pont alatti polgári járandóság kisebb, mint az időnkinti katonai rangnak megfelelő és a családfő katonai szolgálatának helye szerinti családi járandóságok, a családot a katonai illetmények és családi illetmények közötti különbség

mint a mozgósítási hitel terhére eső családi illetmény illeti.

3. A családi pótlék megszabása a következő alapelvek szerint eszközözendő:

a) A polgári járandóság a katonai szolgálat folyamán kifizetett teljes összegben, tehát bármi néven nevezendő netaláni levonások tekintetbe vétele nélkül veendő számításba.

b) Természetbeni lakás élvezete, (mindegy akár használják-e tényleg vagy nem) tekintet nélkül a természetbeni lakás értékelésére, úgy számít, mint egyenértéke a katonai családi pótlék egy részét képező lakássegély.

c) Használati tárgyakra vonatkozó természetbeli illetőség vagy földre vonatkozó használati jog a polgári vonatkozásba elvből nem számítandó be.

d) A családi pótlék kiszámításánál csupán a háború következtében mint pótlékok a polgári illetményhez engedélyezett drágasági (háborús) pótlékok tekinteten kívül hagyandók.

4. A családi pótlék minden esetben hivatalból ítélendő meg. A családi illetmények kiszabása a liquidatorak kötelessége.

5. A polgári járandóságnak 1916 december 31 utáni megszüntetése nem állapíthat meg igényt a családi pótlék felemelésére, vagy a teljes családi illetményre.

6. A családi pótlékra való igény visszamenőleg 1917 január hó 1-vel kezdődik.

7. A családi illetményekre érvényes határozatok szerint az igény elvileg annak a hónapnak utolsójára végződik, amelyben a családfő valamely alapon a tényleges katonai szolgálattól megváltik.

8. a) A családi pótlék első kiszabására nézve az alapot a családfőnek 1916. évi december elején meglévő rangja és polgári illetményének magassága képezik.

b) A családi pótlék emelése akkor következik, ha a családfő magasabb rangot ér el. Az emelkedés a tekintetbe jövő családi illetmények különbségét teszi ki és a családfő kinevezése napján kezdődik.

c) A családi pótlék csökkentése bekövetkezik:

aa) ha a polgári járandóságok emelkednek, ezen emelkedés mértékében.

bb) Ha a családfő katonai szolgálati alkalmazása következtében a család igénye megszűnt a mozgósítás előtti állandó tartózkodási helyen a folytonos fenntartásra, ezen fenntartás mértékében.

d) A családi pótlék megszüntetendő ha a c) pont szerinti csökkenés nagyobb vagy olyan nagy, mint a pótlék.

9. Az egész polgári illetményről vagy annak részéről vagy a természetbeni lakásról való lemondás semmi esetben sem állapíthat meg igényt a teljes családi illetményre, vagy családi pótlék emelésére.

Megelőző rendelkezések szerint megállapított

családi pótlékra való netaláni igény azonban érvényben marad.

10. A családfő elhalálása esetében általában semmi igény sem áll be családi pótlékos végkielégítésre, vagy halálozási negyedre.

A hadügyminiszterium, a cs. és kir. honvédelmi miniszterium, a kir. honvédelmi miniszterium és a hadügyminiszterium tengerészeti osztálya azonban felhatalmaztatnak, az özvegynek és a törvényes anyátlan gyermekeknek kérelmére halálozási negyedet engedélyezni, azon összeg háromszorosának erejéig, amelyet a családfő legutóbb mint negyedévi fizetést húzott, de csak akkor, ha ilyenre nem áll fenn igény a családfőnek polgári szolgálata alapján vagy ha ilyen juttatást a polgári szolgálatot adó önkéntesen nem teljesít.

Ha a polgári szolgálatot adó ilyen adománya a háromszoros havi fizetés magasságát nem éri el, a különbözet mint halálozási negyed engedélyezhető. Ezen halálozási negyed folyósítása a családi illetéklíkvizátorainak kötelessége.

Az 1—10-ig terjedő pontokban foglalt határozmányok teljtartalmúlag érvénnyel bírnak, a tartományok és községek hatósága alatti üzemekben alkalmazottak családjaira is.

II. A nem állami tanintézetek tanerői:

1. Családi illetményre nem bírnak igénnyel azon rendes vagy jelölt javadalmások, akik

a) olyan nem állami nyilvános tanintézetek tanszemélyei, amelyek fenntartásának költségeit a tartományok és községek (kultur községek) egészben vagy részben viselik és akik a katonai szolgálat teljesítése alatt a polgári illetményt oly összegben kapják, amely magasabb vagy olyan, mint a családfőnek időnkénti katonai rangja és katonai szolgálatának helye szerint tekintetbe jövő családi illetménye;

b) akik mint magántanintézetek tanszemélyei olyan polgári illetményeket kapnak, amelyek állami polgári tisztviselőkre nézve fennálló alapelvek szerint vannak megállapítva, amennyiben a polgári illetmények egyenlők vagy magasabbak, mint az a) pontban megnevezett katonai családi illetmények.

2. Azokban az esetekben, amelyekben a polgári illetmény kisebb, mint a családi illetmény, a családot a családi pótlék az I. szakasz határozmányai szerint illeti.

III. Orvosok stb. (nem tartozik rájuk).

IV. Asszistensek (nem tartozik rájuk).

V. Lelkészek.

1. A nem római katolikus lelkészek családjai a családi pótlékot annak a különbségnek az erejéig kapják, amely van egyfelől az ő polgári illetményei, másfelől a családfőnek időnkénti katonai rangja és katonai szolgálatának teljesítési helye szerint tekintetbe jövő családi illetményei között.

2. A megítélésre nézve az I. szakasz vonatkozó rendelkezései az irányadók.

Emellett levonásba hozandók a helyettes fizetésre kimutatott kiadások, a községi orvosokra nézve megállapított feltételek szerint. Ha azonban a családfő kötelezve van a polgári szolgálatában helyettesítése címén kárpótlást fizetni, úgy ez levonásba hozandó a családi pótlék megszavazásánál a polgári illetményekből.

A helyettes fizetése a helyettes által kiállított és az illetékes polgári hatóság által megerősített bizonyítvánnyal igazolandó.

VI. Nyugdíjasok.

1. Azon személyek családjai, akik nyugdíjilletményeket az állami, tartományi, megyei vagy községi forrásból vagy az állam, tartomány, megye, község által kezelt vagy subvencionált alaphól nyerik, családi pótlékre igényvel csak annak a különbségnek az erejéig bírnak, amely egyfelől a családfő nyugdíjilletmény, másfelől a családfő időkénti katonai rangja és katonai szolgálata teljesítésének helye szerint tekintetbe jövő családi illetményei között van, amennyiben ezek magasabbak, mint a polgári illetmények.

2. A családi pótlék megállapítása az I. szakasz vonatkozó határozmányai szerint történik.

VII. Családi illetmények a törvényes elkülönítés és elválásnál.

Az illetményelőírás II. részének 76. §. 2. pontjában foglalt vonatkozó határozatai hatályon kívül helyeztetnek.

Helyökbe a következő határozatok lépnek:

A törvényes különélésben vagy elválásban élő feleség nem bír lakásbér segélyre.

Az el nem látott törvényes (törvényesített) gyermekek erre az illetményre csak akkor bírnak igényvel, ha az elválás (elkülönítés alkalmával) a törvényszék vagy a gyámhatóság által az atyának ítéltetik oda. A lakbérsegély ezen esetben a gyermekek javára az atyától megjelölt egyénnek fizetendő.

Különleges esetekben a hadügyminiszterium (honvédelmi miniszterium, tengerészeti hatóság) dönt végérvényesen a családi illetményekre való igény felett.

Ezek a határozmányok természetesen érvényesek a családi pótlékre is a fenti rendelkezések alapján.

VIII. Szolgálati rendelkezések.

1. A fentebbi határozatok kiegészítését képezik a Gebührevorschrift für das k. u. k. Heer II. Theil főszakaszainak.

2. nem tartozik ide.

3. „ „ „

4. „ „ „

Általános rendelkezések.

1. A családfő és a családi illetmény (családi pótlék) átvételére jogosított személyek elzárás és kárpótlás terhe mellett felelősséggel kötelesek a családfő polgári illetményeinek mérvében beállott minden változást a Kriegsliquidaturnak haladéktalanul bejelenteni.

2. Családfő hiányában az I—VII. szakaszokban

megnevezett személyek családjait a polgári illetmények és a Zirkularverordnung vom 8. Jänner 1915 Präs.-Nr. 18,605 von 1914 (H. V. B. I.) 3 Stück von 1915 szerint meghatározott különleges fenntartási díj közötti különbség erejéig terjedő családi pótlék illeti.

3. A családfő hadifogságának tartamára a családi pótlék a különleges helyzetre tekintettel szabandó meg a 2. pontban hivatolt körrendelet szerint. Ide vonatkozólag a Kriegsliquidatur először azt veszi figyelembe hogy a családfőnek a hadifogság folytán emelkedett-e a civiljárandósága.

Az első részhez.

2. pont. A családi pótlék épúgy, mint a rendes családi illetmény, havonta előlegesen utaltatik ki a Kriegsliquidatur által.

3. pont. A családi pótlék magasságának kiszabásakor az egész évi civiljárandóság levonandó a családi illetmény egész évi összegéből, a maradvány 12-felére osztandó. Természetbeli lakás élvezete esetén a lakássegély a családi illetékekkel együttes összegébe nem számítottatik be.

A családi pótlék havi részösszegéből az 50 filléren aluli rész leütendő, az 50 filléren felüli rész pedig koronára egészítendő ki.

4. pont nem lényeges.

8. pont „ „

10. pont. A halálozási negyed megítéléséért való igényt elvileg a Kriegsliquidatur útján kell a Kriegsministerium elé terjeszteni. A kérvény a törvényes bélyeg kötelezettség alá esik.

A III. részhez.

3. pont. Ha a helyettesítésért való kártalanítás nem egy meghatározott összeggel, hanem más módon (pl. az egyes szolgálattételekért külön díjazás) teljesítetik, a családi pótlék magasságának kiderítésénél ezek a helyettesítési költségek tekintetbe nem jönnek. Tehát alapul a teljes civiljárandóság szolgál.

A családfő azonban ez esetben is jogosítva van 1917 január 1-től fogva, évnegyedenként utólagosan a lefolyt évnegyed helyettesítési díjairól a helyettesítő és a hatóság által megerősített kimutatást terjeszteni a Kriegsliquidatur elé.

Ezen felülvizsgálendő kimutatás alapján a Kriegsliquidatur a már megállapított családi pótlék és a tekintetbe vételnél a helyettesítési költség közt mutatkozó különbséget utólag kiutalja.

A IV., V. és VI. részekhez.

A családfő vagy a családi illetmények felvételére jogosított egyének kötelesek a Kriegsliquidatur kívánságára az összes civililletményekről, az ezen illetményeket kifizető hatóságtól hivatalos bizonyítványt csatolni.

Ezen bizonyítvány csatolása előtt a Kriegsliquidatur családi illetményt nem utalhat ki.

A VII. részhez.

A családi illetmények kétszeres felszámítása ugyanazon családfő után minden körülmények között ki van zárva.

Abban az esetben tehát, ha a családfő — kinek első házasságbeli gyermekei családi illetmény élvezetében (vagy családi pótlék) vannak — második házasságot köt, megszűnik igénnyel birni ezen gyermekei utáni illetményre.

A második feleségét a családi illetményekre (családi pótlék) vonatkozó igény a gyermekektől megvont illetményekre vonatkozással illeti meg.

5544—1917. szám.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi kebelbeli Nt. Lelkészi Hivatalhoz és az összes kebelbeli iskolák Igazgatóságaihoz.

A M. Kir. Honv. Miniszterium Hadsegélyző Hivatala 53,485. sz. kelt megkeresésére utalással közlöm, hogy a Hadsegélyző Hivatal a hadsegélyezés szolgálataiba óhajtván kapcsolni a hűség és szeretet mélységes érzéseit, amelyekkel a magyar nemzet IV. Károly király fenkölt személyét körülveszi, az elesett hősök özvegyei és árvái alapja javára bocsátja forgalomba Őfelsége jeles magyar művészek eredetijei után, legmagasabb approbációval készült és Őfelsége sajátkezű aláírásának faszimilijével ellátott arcmásait. A loyaltásnak és a legsürgősebb jótékonyágnak ez a magasztos egyesülése megfelel IV. Károly király legnemesebb intencióinak.

Tekintettel arra a tényre, hogy a trónváltozás következtében közintézményeinknek Őfelsége arcképével való ellátása imminens szükségé vált, felhívom Címedet, hogy a hatósága alatti intézmények, iskolák, egyesületek stb. termei részére — ha tetszésével nem ellenkezik — az alábbi részletezésben ismertetett Basch Árpád-féle festményből szükségét fedezni méltóztassék.

Tájékoztató.

A Hadsegélyző Hivatal, ismerve a hűség és szeretet mélységes érzéseit, amelyekkel e nemzet ifjú uralkodóját körülveszi, gondoskodni kíván arról, hogy a király arcmásai a felséges Urhoz és a nemzethez méltóan művészi kivitelben kerüljenek forgalomba. Ugyanakkor szem előtt tartja Őfelségének azt az intencióját, hogy a magyarság páratlan hőseinek hátramaradottjai minél bőségesebb támogatásban részesüljenek és az egész akció az özvegyek és árvák alapjának szolgálatába kapcsolja.

Az alábbi sorok részletes tájékoztatást adnak Őfelsége művészi portréinek különféle kiadásairól, áráról és megszerzésük módozatairól.

A Hadsegélyző Hivatal bizton számít a magyarság osztatlan támogatására, királyhűségére, műérzékére és jó szívére, mikor az alábbi sorokat a nemzet elé bocsátja.

A Hadsegélyző Hivatal kiadásában legközelebb megjelenik

Ő császári és királyi felsége IV. Károly király arcképe, Őfelségének sajátkezű aláírásával ellátva, Basch Árpád, Darvassy István és Glatz Oszkár festőművészek eredeti festményei után.

Őfelsége kegyes volt mind a három magyar művésznök azzal kitüntetni, hogy képeik megfestéséhez nekik modelt ült és a művészek előtt legmagasabb megelégedését fejezte ki a festmények sikerült volta felett.

A legmagasabb helyen jóváhagyott és engedélyezett festmények után készülnek az alább felsorolt különféle áru és kivitelű műlapok, melyek mindegyike a sokszorosítási technika legszebb produktuma.

Mindezen lapok méltó kivitelben kerülnek forgalomba és jövedelmük az elesett hősök özvegyei és árvái alapját illeti.

A képek árát feltétlenül a 15,792. számú postatakarékpénztári számlánkra kérjük befizetni.

A csomagolás és szállítás költségei a rendelőt terhelik.

Előrelátható, hogy a képek iránt nagy lesz a kereslet, azért a Hivatal már most tájékozódni kíván a szükséglet iránt és arra kéri a t. Címet, hogy minél előbb rendelje meg a Hivatalnál a szükséges királyképeket, a tájékoztató adatai alapján. A szállítást a technikai helyzet figyelembevételével számított legrovidebb időn belül eszközöljük.

A keretárak az anyagárak folytonos emelkedése következtében csak július hó 1-ig érvényesek.

Basch Árpád festménye Őfelségét teljes alakban, a Szent István-rend ornátusában ábrázolja. Őfelsége a király különösen kedves gondolatnak találta, hogy a művész a háttérben megfestette a budai várat a Lánc híddal, amelyen a felséges pár bevonulását tartotta.

A kép, amelynek reprodukciója nagy, színes fénynyomatú, vagy heliogravure kivitelben hivatalok és tanácstermek részére kiválóan alkalmas.

Ezen festményről a következő reprodukciók jelentek meg: —

1. Nagy színes fénynyomat 73/96 cm. nagyságban.
A műlap ára . . . . . K 36.—
2. Ugyanez, 9 cm. széles arany- v. fekete keretben „ 110.—
3. Színes népszerű kiadás, aquarellnyomatban,
50/40 cm. nagyságban. A műlap ára . . . „ 6.80
4. Ugyanez, 5 cm. széles arany- v. tölgykeretben „ 32.—
5. Réznyomású (heliogravure) kivitelben 58/43½
cm. nagyságban, 96/70 cm. nagyságú kartinon. A műlap ára . . . . . „ 24.—
6. Ugyanez, 8 cm. széles tölgykeretben . . . „ 90.—

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1917 október hó 5.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

5813—1917.

KÖRLEVÉL.**Valamennyi kebelbeli Nagyt. Esperesi és Tiszteletes
Lelkeszi Hivatalaihoz.**

Közismert az a megrendítő katasztrófa, mely ez év májusában Gyöngyös városát s vele a református egyházközséget s hittestvéreinket érte. A csapás nagyságát s hatását a segítség helyénvaló voltát és szükségét híven tárja elénk az az alábbi néhány sor, melyet becses figyelmére méltatás kérésével itt közlök:

34—1917. sz.

Főtiszteletű és Méltóságos

Dr. Baltazár Dezső úrnak, a tiszántúli református egyházkerület Püspökének Debreczen.

Az a nagy tűzvész, mely Gyöngyös városában f. év május hó 21-én olyan nagy pusztítást tett, itteni kis református egyházunknak is nagy erőnkön felüli kárt okozott: lelkészi és kántori lakásunk porig égett.

A szenvedett kár után ott állunk a nagy feladat előtt, hogy elpusztult egyházi épületeinket felépítsük. Ez a feladat azonban olyan nehéz, hogy azt a magunk erejéből megoldani nem tudjuk. Kevesen vágyunk ezen egyház tagjai, s e kevesek is kevés anyagi jóval áldattak meg Istentől. Mi magunk is meghozunk minden fölünk telhető áldozatot egyházunk érdekében, de ez az áldozat a háború okozta nagy drágaság miatt olyan csekély, hogy egyházunk jövője, élete miatt kétségbe kellene esnünk, ha nem tudnók magunk mellett a segítő, gyámolító szeretetet.

A keresztyéni szeretetbe vetett hitünk és meggyőződésünk bátorít fel bennünket arra, hogy tisztelettel kérjük Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Urat, legyen szíves felhívni egyházkerülete egyházait és tehetősebb tagjait, jöjjenek adományaikkal segítségünkre.

Egyházunk a legrégibb reformált egyházak egyike; múltja: fényes, majd szomorú, jelenben pedig nagy területen vára az evangéliomi keresztyénségnek.

Kérésünket megújítva, kiváló tiszteletünk jelentése mellett vagyunk

Gyöngyösön, 1917 szeptember hó 3-án

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úrnak

alázatos szolgálai

Csötönyi János, lelkész*Dr. Szánthó József*, gondnok.

1930—1917.

A tűzvész által sújtott gyöngyösi református egyházközség kérvényét püspök társaim jóindulatú szeretetébe melegen ajánlom.

Budapest, 1917 szeptember hó 4.

Petri Elek, püspök.

Fenti kérést áldozatos szeretetébe s szíves felkaroló munkásságába azzal ajánlom a Nagyt. lelkész uraknak, hogy a begyülemelő adományokat folyó év november hó 30-ig illetékes esperesi hivatalaikhoz juttatni méltóztassanak.

Egyben felkérem a Nagyt. Esperes urakat, hogy az adományokat a 2 példányban kiállított összesítő kimutatások kapesán, folyó év december hó 15-ig hivatalomhoz juttatni méltóztassanak.

Atyafiságos szeretettel vagyok:

Debreczen, 1917 október hó 5.

Dr. Baltazár Dezső,

püspök.

5837—1917. szám.

KÖRLEVÉL.**A kebelbeli Nagytiszteletű Esperesi Hivatalokhoz, s az összes kebelbeli középfokú és elemi iskolák igazgatóságaihoz.**

A Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úrnak folyó év szeptember hó 5-én 14.336 sz. intézvényére utalással közlöm, hogy a balatonszabadii hadiárva gyermekszanatórium fenntartásának biztosítása céljából, a Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesület kérelmére, az állami és államilag segélyezett község elemi iskolákban, az állami tanító és tanítónőképző intézetekben, az állami polgári-, felső leány és felső kereskedelmi iskolákban, a gimnáziumokban és reáliskolákban, valamint az iparos és kereskedőtanonciskolákban az 1917—18. tanévben, egy alkalomra iskolai adománygyűjtést engedélyeztet.

Erről azzal értesítem Címzettet, hogy amidőn a főhatóságom alatti iskolákra a gyűjtést engedélyezem, a gyűjtés ügyét a saját hatáskörében lehetőleg felkarolni méltóztassék.

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1917 október hó 9-én.

Dr. Baltazár Dezső,

püspök.

6449—1917. szám.

**A tiszántúli református egyházkerület Nagytiszteletű
Esperesi Karához, valamennyi tanintézet Igazgatóihoz.**

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi szeptember hó 8-án 85.542. szám alatt kelt rendeletével a cs. és kir. hadsereg főparancsnokságának a folyó évi június hó 21-én kelt 64.955. sz. előterjesztésére a szerbiai cs. és kir. népiskoláknak, valamint a belgrádi cs. és kir. kormányzósági iskolának a megfelelő hazai tanintézetekkel való egyenjogúságot a bemutatott tantervek alapján megadta.

Az erre vonatkozólag kiadott körrendeletét tudomásulvétel végett alább közlöm.

Atyafiságos szeretettel és tisztelettel vagyok:
Debreczen, 1917. évi október hó 11.

Dr. Baltazár Dezső,

püspök.

Bibliotheca Jubilaris A „HANGYA“

irodalmi ujdonságok, népszerű és tudományos művek jegyzéke a reformáció 400 éves jubileumára, magyar és német nyelven.

Kivánatra ingyen és bérmentve küldi meg

Hegedűs és Sándor

prot. irod. könyvkiadóhivatala
Debreczen.

Már megjelent!

Férfiak és hősök.

A schweizi reformáció és annak áldásai.

Levéltári adatok alapján igen érdekesen megírott története a schweizi reformációnak és a reformáció jelentőségének mélyreható méltatása. — Két utolsó, összefoglaló fejezetét **emlékbeszéd** és **ünnepl egyházi beszédek készítésénél pompásan fel lehet használni.**

Csak egyedül ezen ünnepi kiadás jelent meg Schweizban. A schweizi református egyház megbízásából szerkesztette: **Dr. Hadorn Vilmos** tanár.

Egyedül engedélyezett hiteles fordítás. 24 képpel.

Fordította és jegyzetekkel ellátta:

Jánosi Zoltán,
debreczeni református lelkész.

ÁRA: Füzve K 3.— (bolti ár K 3.50), kötve K 4.50
(bolti ár K 5.—)

Minden 10 példányra 1 tiszteletpéldány. — A pénz előleges beküldése esetén bérmentve küldjük.

Hoffmann és Kronovitz

könyvnyomdája és könyvkiadóhivatala
Debreczen, Piac-utca 49. szám.

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékébe jelenleg 1550 szövetkezet tartozik, 78 millió korona évi forgalommal.

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

JUBILEUMRA!!

Három jubiláris beszéd. Irta: Révész János . . . . . K 1.20

Jubiláris beszédek és imák. Irta: Paulik János . . . . . K —.60

Emlékalbum képekkel . . . . . K 6.—

Magyar reformáció könyve. Szerkesztette: S. Szabó József. K 2.40

Emlékkönyv a reformáció 400 éves jubileumára. Szerkesztette: Uray Sándor . . . . . K 3.60

Emlékfüzet. Erős várunk . . . . . K —.64

Férfias hit. Beszédvázlatok, elmélkedések. Irta Szimonidesz Lajos K 2.50

Arany és Tompa emlékezete az iskolákban. Irta Fülöp József K —.80

Luther. Ünnepi játék. (Szindarab.) Irta: Wolf József . . . . . K 4.50

KÓKAI LAJOS

Budapest, IV., Kamermayer Károly-utca 3.

Portóra 10% felárt kérek.